2026

SANSKRIT

(Major)

Paper : SAN4400104MJ

(Introduction to Vedas)

Full Marks : 60

Time : 2½ hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions.

Answer either *in Sanskrit* or *in English.*

UNIT—I

(Saṁhitā)

(*Marks* : 15)

1. Explain in Sanskrit according to Sāyaṇācārya's Bhāṣya mentioning the ऋषि, छन्दस् and देवता: (any *one*) : 5

सायणाचार्यभाष्यानुसारेण ऋषिछन्दोदेवता निरूपणपूर्वकं संस्कृत-भाषया व्याख्या कार्याः (एकस्य)—

(a) अ॒ग्निना॒ र॒यिमश्नव॒त्पोष॑मे॒व दि॒वेदि॑वे।
य॒शसं॑ वी॒रव॑त्तमम्॥

(b) उषो वाजेन वाजिनि प्रचेताः
स्तोमं जुषस्व गृणतो मघोनि।
पुराणी देवि युवतिः पुरंधि-
रनु व्रतं चरसि विश्ववारे॥

(c) द्वेष्टि श्वश्रूरप जाया रुणद्धि
न नाथितो विन्दते मर्डितारम्।
अश्वस्येव जरतो वस्न्यस्य
नाहं विन्दामि कितवस्य भोगम्॥

2. (a) Write a note on the content of the Bhūmisūkta of the *Atharvaveda*. 10

अथर्ववेदीय भूमिसूक्तस्य विषयवस्तु अवलम्ब्य एकम् आलोचनां प्रस्तूयताम्।

Or / अथवा

(b) Discuss the moral teachings of Akṣasūkta.

अक्षसूक्तस्य नैतिकोपदेशाम् अवलम्ब्य आलोचनामेकां प्रस्तूयताम्।

UNIT—II

(Brāhmaṇa and Āraṇyaka)

(*Marks* : 15)

3. (a) Answer the following questions in brief : 1×3=3

निम्नोल्लिखितानां प्रश्नानां संक्षेपेण उत्तरं देयम्—

(i) In which text are the Pañcamahāyajñas described?

पञ्चमहायज्ञाः कस्मिन् ग्रन्थे वर्णिताः?

(Continued)

(ii) In *Manumatsyakathā*, whom does the fish protect?

मनुमत्स्यकथायां मत्स्यः कं रक्षति?

(iii) What is the meaning of the term 'रयिम्'?

'रयिम्' इति पदस्य कोऽर्थः?

(b) Write the meanings of the following lines : 1×3=3

निम्नलिखितानां वाक्यानां अर्थः लेखनीयः —

(i) यदग्नौ जुहोत्यपि समिधं तद्दैवयज्ञः सन्तिष्ठते।

(ii) यत्पितृभ्यः स्वधा करोत्यप्यपस्तत्पितृयज्ञः सन्तिष्ठते।

(iii) यद् ब्राह्मणेभ्योऽन्नं ददाति तन्मनुष्ययज्ञः सन्तिष्ठते।

4. (a) Write briefly about the nature of the Brāhmaṇa text. 2

ब्राह्मणग्रन्थानां स्वरूपविषये संक्षेपेण लिख्यताम्।

(b) Why are the Pañcamahāyajñas important? 2

पञ्चमहायज्ञाः किमर्थं महत्त्वपूर्णम्?

5. (a) Explain the Pañcamahāyajñas as per your text. 5

भवतः पाठ्यानुसारं पञ्चमहायज्ञाः उपस्थाप्यन्ताम्।

(Turn Over)

Or / अथवा

(b) Discuss the moral and philosophical importance of the *Manumatsyakathā*.
मनुमत्स्यकथायाः नैतिकं दार्शनिकं च महत्त्वं विवेचयत्।

UNIT—III

(Muṇḍakopaniṣad)

(*Marks* : 15)

6. From where "Satyameva Jayate" is taken? 1
"सत्यमेव जयते" कुतः गृहितम्?

7. Answer the following (any *two*) : 2×2=4
निम्नोल्लिखितानां उत्तरं देयम् (कस्यचित् द्वयस्य)—

(a) "द्वा सुपर्णा सयुजा सखाया"
Explain the meaning of the Mantra?
इति मन्त्रस्य अर्थः लिख्यताम्।

(b) What are परा Vidyā and अपरा Vidyā?
किं नाम परा विद्या अपरा विद्या च?

(c) What is the nature of the Brahman?
ब्रह्मनस्य स्वरूपं किम्?

(d) What is the meaning of the term 'मुण्डक'?
'मुण्डक' इति पदस्य कोऽर्थः?

8. Explain fully (any *one*) : 5
सविस्तरं व्याख्येयम् (किमपि एकम्)—

(a) यस्मिन् द्यौः पृथिवी चान्तरिक्ष-
मोतं मनः सह प्राणैश्च सर्वैः।
तमेवैकं जानथ आत्मानमन्या
वाचो विमुञ्चथामृतस्यैष सेतुः॥

(b) ब्रह्मैवेदममृतं पुरस्ताद् ब्रह्म पश्चाद् ब्रह्म दक्षिणतश्चोत्तरेण।
अधश्चोर्ध्वं च प्रसृतं ब्रह्मैवेदं विश्वमिदं वरिष्ठम्॥

9. How is the importance of truth explained in *Muṇḍakopaniṣad*? 5
मुण्डकोपनिषदि सत्यस्य प्रयोजनं कथं दर्शितम्, आलोच्यताम्।

UNIT—IV

(Vedic Grammar)

(*Marks* : 15)

10. What is Upasarga? 1
उपसर्गः किम्?

11. Give the example of the use of उपसर्ग in Veda. 2
वेदे उपसर्गस्य प्रयोगस्य उदाहरणं प्रदीयताम्।

12. Give the example of the सूत्र 'लेटोऽडाटौ'. 2
'लेटोऽडाटौ' इति सूत्रस्य उदाहरणमेकं लिख्यताम्।

13. *(a)* Write a note on the Vedic Upasargas. 10

वैदिक उपसर्गाः इति विषयमवलम्ब्य एका टिप्पणी लेखनीया।

Or / अथवा

(b) Explain the use of तुमुन् in Vedas.

वैदिकसाहित्ये तुमुन्-प्रत्ययस्य प्रयोगविषये व्याख्यायताम्।

Or / अथवा

(c) Write a note on the use of Vedic subjunctive.

वेदेषु लेट् लकारः इति विषये एका टिप्पणी लेखनीया।

★★★